

การกำหนดความผิดเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ในประการที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น

CRIMINAL LIABILITY FOR ONLINE HATE SPEECH

WHICH HARMS OTHER PERSON

กรกริช มุ่งสวัสดิ์¹ และ ญาดา กาศยปนนท์²

¹ หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, kae_advance2@outlook.com

² หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต, projectcoop@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันการพัฒนาของการติดต่อสื่อสาร โทรคมนาคม และอินเทอร์เน็ต พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว สะท้อนให้เห็นได้จากจำนวนของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในทุกประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยเอง จากสถิติข้อมูลที่น่าสนใจของ Google ปัจจุบันจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยอยู่ที่ 46 ล้านคน คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น 59 ล้านคนภายในปี 2563¹ ซึ่งจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยนั้น มีจำนวนมากหากเปรียบเทียบกับอีกหลายประเทศทั่วโลก บ่งชี้ให้เห็นว่าการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนั้นทำได้ง่ายดาย และเข้าถึงทุกเพศทุกวัย แต่สิ่งที่พบเห็นได้ทั่วไปในสื่อสังคมออนไลน์ คือการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร หรือการแสดงความคิดเห็นในลักษณะที่ก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม หรือ Hate Speech โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยซึ่งมีความขัดแย้งหรือความคิดเห็นที่แตกต่างทางการเมือง และเรื่องความขัดแย้งเกี่ยวกับ 3 จังหวัดภาคใต้ ซึ่งปฏิเสธไม่ได้เลยว่าช่องทางที่สามารถเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารประเภทดังกล่าวได้มากและยังเผยแพร่ได้อย่างรวดเร็วที่สุด คือทางสื่อสังคมออนไลน์

คำว่า “Hate speech” หรือถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความเกลียดชังโดยความเข้าใจของบุคคลทั่วไปอาจเข้าใจไปในลักษณะที่สอดคล้องกันว่าการประทุษวาจา คือ คำพูด หรือการพูด (Speech) ในลักษณะโจมตี ข่มขู่ คุกคาม คุกคามบุคคลใดๆ หรือกลุ่มบุคคลใดๆ บนพื้นฐานของความแตกต่างในทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ศาสนา เพศ รสนิยมทางเพศ ความพิการ หรือความเห็นแตกต่างทางการเมือง ซึ่งความเข้าใจในความหมายของประทุษวาจาโดยทั่วไปดังกล่าวมาข้างต้นนี้ สอดคล้องกับที่วางหลักไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) ที่ระบุไว้ว่า การพูดในลักษณะที่แสดงถึงความเกลียดชัง ทำให้เกิดการยุบการแบ่งแยก ความรุนแรง ควรที่จะถูกห้ามโดยกฎหมายซึ่งอาจจะเทียบเคียงได้กับลักษณะของประทุษวาจา

ในประเทศไทย การกระทำที่อาจจะถูกพิจารณาว่าเข้าลักษณะของการประทุษวาจาผ่านทางสื่อสังคมออนไลน์ก็ได้เพิ่มจำนวนมากขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา แต่เมื่อพิจารณากฎหมายไทยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวแล้วยังไม่มีการกำหนดเป็นความผิดเอาไว้อย่างชัดเจนภายใต้ระบบกฎหมายไทย ซึ่งแตกต่างจากในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และหลายประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป ดังนั้น ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงเสนอให้มีการ

¹ จาก วสิษฐ์ สติฉัตรพงศ์. (2560). “Google” เผย “สถิติ-ข้อมูล” น่าสนใจ ว่าด้วย “คนไทย” กับการใช้ “อินเทอร์เน็ต”.

มติชนสุดสัปดาห์. สืบค้นจาก https://www.matichonweekly.com/column/article_31336

แก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในลักษณะดังกล่าวให้มีความชัดเจนและรัดกุมมากขึ้นเพื่อเป็นการป้องกันการแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคมซึ่งทวีความรุนแรงมากขึ้นในสังคมไทย

คำสำคัญ: ประทุษวาจา, สื่อสังคมออนไลน์

ABSTRACT

At present time, communication means, telecommunication as well as internet have been developed rapidly. This can be reflected from the number of internet users in Thailand which accounted for 46 million people, and expected to reach 59 million people by B.E.2563. The number of internet users in Thailand is higher than many other countries globally. This reflects an easy access to medias all ages and genders. However, dissemination of information or expression that incites discrimination or hatred (Hate Speech) has been widely spread in social media. To be more specific, it is inevitable that in Thailand there are controversies occurred from different political opinions as well as a case of the three southern border provinces, and social media could be used to disseminate information in relation to these different opinions faster than other means.

The term “Hate Speech” or speech that incites hatred commonly known as speech in all forms including attack, threaten, duress, insult any persons or group of person on the basis of attributes such as race, ethnic origin, skin color, religion, gender, sexual orientation, disability or different political opinion. The above-mentioned understanding of hate speech is correspond with principle laid down in the The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR) which provides that speech that expresses hatred or incites discrimination or violence should be prohibited by laws. This could be compared to characteristics of hate speech.

In Thailand, the act that might be considered as online hate speech has been rapidly growth in the recent years. However, there is no related laws to prescribe the act as an offense under Thai legal system. This is different from other countries such as the United States as well as member countries of European Union. The author therefore proposes to amend related laws regarding expression through social media to be clear and concise. This is to prevent disharmony or hatred which become more and more severe in Thai society.

Keywords: Hate Speech, Social Media

1. บทนำ

คำว่า “Hate speech” หรือถ้อยคำที่ก่อให้เกิดความเกลียดชังโดยความเข้าใจของบุคคลทั่วไปอาจเข้าใจไปในลักษณะที่สอดคล้องกันว่าการประทุษวาจา คือ คำพูด หรือการพูด (Speech) ในลักษณะโจมตี ช่มชู้ คุกคาม คุกคามบุคคลใดๆ หรือกลุ่มบุคคลใดๆ บนพื้นฐานของความแตกต่างในทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ศาสนา เพศ รสนิยมทางเพศ หรือความพิการ หรือความเห็นแตกต่างทางการเมือง ซึ่งความเข้าใจในความหมายของประทุษวาจาโดยทั่วไปดังกล่าวมาข้างต้นนี้ สอดคล้องกับที่วางหลักไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) ที่ระบุไว้ว่า การพูดในลักษณะที่แสดงถึงความเกลียดชัง ทำให้เกิดการขูด การแบ่งแยก ความรุนแรง ควรที่จะถูกห้ามโดยกฎหมายซึ่งอาจจะเทียบเคียงได้กับลักษณะ

ของประทุษวาจาที่ควรจะเป็นการกระทำที่ไม่อาจทำได้การประทุษวาจา หรือ Hate Speech ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้ในปี พ.ศ.2557² แม้ว่าจะไม่มีนิยาม หรือคำจำกัดความที่ยอมรับกันโดยทั่วไปในสากล ในเรื่องของประทุษวาจา หรือ Hate Speech อย่างไรก็ดี มาตรา 19 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)) ที่บัญญัติไว้เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นนั้น ได้บัญญัติไว้ในลักษณะของการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพในลักษณะดังกล่าว อีกทั้งระบุต่อไปในข้อ 3 ของบทบัญญัติมาตราเดียวกันว่า การใช้สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามย่อหน้าที่ 2 ของบทบัญญัติมาตราเดียวกันนี้จะต้องกระทำไปโดยมีหน้าที่ ความรับผิดชอบเป็นพิเศษ โดยอาจถูกจำกัดโดยข้อกำหนด แต่ต้องจำกัดโดยกฎหมาย ในกรณีที่น่าจะเป็นเพื่อ (1) คุ้มครองสิทธิ และชื่อเสียงของบุคคลอื่น (2) คุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ ความปลอดภัยของชาติ หรือสุขภาพ ศีลธรรมอันดี ซึ่งจะเห็นว่าในส่วนของมาตรา 19 ข้างต้นของ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ได้กล่าวถึงในเรื่องของสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและในเรื่องของการจำกัดสิทธิเสรีภาพในเรื่องดังกล่าว ในกรณีที่น่าจะเป็นในบางลักษณะ ซึ่งในส่วนนี้เองมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจ เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เนื่องจากประเด็นในส่วนที่เกี่ยวกับเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และการกระทำในลักษณะการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น บนพื้นฐานของความแตกต่างในทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ศาสนา เพศ รสนิยมทางเพศ หรือความพิการ หรือความเห็นแตกต่างทางการเมือง นั้น เป็นส่วนที่ไม่สามารถแยกพิจารณาออกจากกันได้โดยเด็ดขาดอย่างไรก็ตามหากพิจารณาต่อไปในส่วนของบทบัญญัติ มาตราที่ 20.2 ซึ่งวางหลักไว้ว่าการประกาศใดอันมีลักษณะสร้างความเกลียดชังไม่ว่าจะในทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา ในลักษณะของการขู่ ทำให้เกิดการแบ่งแยก ความรุนแรง จะต้องถูกห้าม โดยกฎหมาย ในส่วนของบทบัญญัติมาตรา 20 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่า กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองวางหลักไว้อย่างชัดเจนในส่วนของการกระทำที่เป็นลักษณะของการประทุษวาจา หรือ Hate Speech ในส่วนนี้เองก็จะเป็นข้อสำคัญอีกประการหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกกฎหมายในการรับรอง หรือควบคุมการกระทำความคิดในลักษณะดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายที่วางหลักเอาไว้ในกติกาหรือ ICCPR โดยหลักการทั่วไปแล้ว การออกกฎหมายมาในลักษณะสอดคล้องกับการกำหนดไว้ของ ICCPR ดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่าเป็นการออกกฎหมายมาในสองลักษณะ คือ 1. เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม 2. เพื่อปกป้องศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะเป็นหลักการทั่วไป หลักการเดียวกันกับที่กำหนดไว้ในส่วนของบทบัญญัติมาตรา 19 ประกอบกับบทบัญญัติมาตรา 20 ของ ICCPR ดังที่กล่าวมาข้างต้น โดยเฉพาะเจาะจงมากขึ้น ในส่วนนี้เราอาจจะแยกพิจารณาความรุนแรงของการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในลักษณะของประทุษวาจา ได้เป็นหลายระดับตามความในมาตรา 19 ประกอบกับมาตรา 20 ดังกล่าว คือ ประทุษวาจา ในลักษณะที่ไม่มีมีความรุนแรงมาก อันอาจจะถูกกำหนดกฎหมายโดยกฎหมาย ในกรณีที่น่าจะเป็นเพื่อ (1) คุ้มครองสิทธิ และชื่อเสียงของบุคคลอื่น (2) คุ้มครองความสงบเรียบร้อยของสาธารณะความปลอดภัยของชาติ หรือสุขภาพ ศีลธรรมอันดี และประทุษวาจา ในลักษณะที่สร้างความเกลียดชังไม่ว่าจะในทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ศาสนา ในลักษณะของการขู่ ทำให้เกิดการแบ่งแยก ความรุนแรง ซึ่งมีโอกาสที่จะนำไปสู่การก่ออาชญากรรมในลักษณะอื่นได้ต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมาย ด้วยข้อมูลทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับประทุษวาจา ดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว

² จาก พิงรอรัง รามสูตร. (2558). *ประทุษวาจาในโลกออนไลน์*, มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา (โครงการจัดพิมพ์ฉบับไป), กรุงเทพมหานคร.

ในสภาพสังคมปัจจุบันยังทำให้เกิดการกระทำความผิดในลักษณะของประทุษวาจาในลักษณะที่แตกต่างไปจากที่เคยเป็นมา ดังสะท้อนให้เห็นได้จากรายงานของ คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ ว่าด้วย ชนกลุ่มน้อย (The UN Human Rights Council Special Rapporteur on Minority Issues (HRC, 2015)) ที่แสดงให้เห็นถึงความท้าทายในประเด็นปัญหาในส่วนของ การแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น บนพื้นฐานของความแตกต่างในทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ศาสนา เพศ รสนิยมทางเพศ หรือความพิการ หรือความเห็นแตกต่างทางการเมืองด้วยพัฒนาของการติดต่อสื่อสาร โทรคมนาคม และอินเทอร์เน็ต อันสะท้อนให้เห็นได้จากจำนวนของผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในทุกประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทยเอง จากสถิติข้อมูลที่น่าสนใจของ Google ปัจจุบันจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยอยู่ที่ 46 ล้านคน คาดว่า จะเพิ่มเป็น 59 ล้านคนภายในปี 2563 ซึ่งจำนวนผู้ใช้งานอินเทอร์เน็ตในประเทศไทยนั้น มีจำนวนมากกว่าหรือเปรียบเทียบกับอีกหลายประเทศทั่วโลก การกระทำความผิดในลักษณะของการประทุษวาจาผ่านทางช่องทางอิเล็กทรอนิกส์เพิ่มจำนวนมากขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมาในหลายประเทศที่ผ่านมา ในต่างประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และหลายประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป ปัญหาการกระทำความผิดในลักษณะการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นบนพื้นฐานของความแตกต่างในทาง เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ศาสนา เพศ รสนิยมทางเพศ หรือความพิการ หรือความเห็นแตกต่างทางการเมือง มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นและก่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในเรื่องดังกล่าวผ่านทาง การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจน และรัดกุมมากขึ้นในบริบทของสังคมโลก หลายๆ ประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร ประเทศเยอรมนี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศเยอรมนี ได้มีความพยายามในการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมโดยการออกกฎหมาย Network Enforcement Act³ ซึ่งส่วนนี้จะเป็นข้อพิจารณาหลักของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น บนพื้นฐานของความแตกต่างในทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ศาสนา เพศ รสนิยมทางเพศ หรือความพิการ หรือความเห็นแตกต่างทางการเมือง หรือประทุษวาจา (Hate Speech) และกฎหมายในการกำกับดูแล

สำหรับประเทศไทยเอง ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำความผิดในลักษณะข้างต้น ก็เริ่มพบได้ ในสังคมไทยอย่างแพร่หลาย ทั้งที่เกี่ยวกับความแตกต่างทางความคิดเห็นทางการเมือง หรือความแตกต่างทางศาสนา นำมาซึ่งการอภิปรายถึงความจำเป็นในการศึกษาแนวทางในการแก้ไขกฎหมาย กฎเกณฑ์ และนโยบายที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าว ที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย หากพิจารณาภายใต้บริบทของกฎหมายภายในของประเทศไทยแล้ว การแก้ไขกฎหมายและกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ยังเป็นการแก้ไข ปรับปรุง ให้กฎหมายและกฎเกณฑ์ภายในประเทศ สอดคล้อง เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 50 อันเป็นกฎหมายแม่บทของประเทศ อีกทั้งอนุสัญญาหรือกติการะหว่างประเทศที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ของสหประชาชาติ ที่ประเทศเป็นภาคีสมาชิกเมื่อปี พ.ศ. 2540 และป้องกันการก่อความผิดในลักษณะดังกล่าวในเวลาเดียวกัน

³From *Network Enforcement Act (Netzdurchsetzungsgesetz, NetzDG)*. Retrieved from <http://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=1245>

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา สาเหตุสำคัญ ของการกระทำความผิดเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น บนพื้นฐานของความแตกต่างทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ศาสนา เพศ รสนิยมทางเพศ ความพิการ หรือความเห็นแตกต่างทางการเมือง

2) เพื่อศึกษาแนวคิดและหลักเกณฑ์ของการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น บนพื้นฐานของความแตกต่างทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ศาสนา เพศ รสนิยมทางเพศ ความพิการ หรือความเห็นแตกต่างทางการเมือง

3) เพื่อศึกษาและค้นคว้ามาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น บนพื้นฐานของความแตกต่างทาง เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ศาสนา เพศ รสนิยมทางเพศ ความพิการ หรือความเห็นแตกต่างทางการเมือง ที่มีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนมากขึ้นในสังคมไทย เพื่อเป็นแนวทางในการควบคุมและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย ที่มีแนวโน้มที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน

3. การดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาเชิงเอกสาร (Documentary Research) กล่าวโดยรายละเอียดคือ เป็นการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นศึกษาในเรื่องของการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น บนพื้นฐานของความแตกต่างทาง เชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ศาสนา เพศ รสนิยมทางเพศ ความพิการ หรือความเห็นแตกต่างทางการเมือง จากหนังสือ บทความ และเอกสารต่างๆ เพื่อนำมาวิเคราะห์ในเชิงคุณภาพในส่วนที่เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่กฎหมายไทยได้กำหนดไว้เป็นความผิด อาทิเช่น ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์พ.ศ. 2560 กฎหมายระหว่างประเทศ อีกทั้งกฎหมายภายในของต่างประเทศ ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น สหราชอาณาจักร ประเทศเยอรมนี ประเทศสิงคโปร์ เป็นต้น

4. ผลการวิจัย

ประเทศไทยนั้น ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาเกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคมมากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางชายแดนใต้ ปัญหาเกี่ยวกับการดูหมิ่นศาสนา หรือที่พบเห็นได้บ่อยที่สุดในสื่อสังคมออนไลน์ในยุคปัจจุบันก็คือ การแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างทางการเมือง ซึ่งมีทั้งการแสดงความคิดเห็นที่สร้างสรรค์ และไม่สร้างสรรค์ แต่โดยหลักที่พบได้ในสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก คือการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มผู้ที่มีความเห็นที่แตกต่างทางการเมืองที่แตกต่างกัน ซึ่งปัญหาที่สำคัญคือการแสดงความคิดเห็น หรือการแสดงออกในสื่อสังคมออนไลน์ดังกล่าว ในบางครั้งมีลักษณะในการช่วยุให้เกิดความรุนแรง ต่อกลุ่มบุคคลผู้มีความเห็นที่แตกต่างทางการเมืองอีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่คิดเห็นที่มีประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งการแสดงออกในลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นกระทำความผิดของบุคคลใด เช่น บุคคลธรรมดา ในนามของสื่อมวลชน หรือสื่อสังคมออนไลน์ เช่น ผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์เอง เป็นผู้นำเสนอ ซึ่งก่อให้เกิดความแตกแยกหรือความเกลียดชังในสังคม ก่อให้เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย และยากที่จะทำให้สังคมประเทศไทยกลับมารักและมีความสามัคคีกัน ได้ดังเช่นอดีตที่ผ่านมา

ดังนั้น มาตรการหนึ่งที่จะช่วยยับยั้งหรือป้องกันการแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคมได้อย่างหนึ่งก็คือมาตรการทางกฎหมาย ซึ่งหากมีกฎหมายที่ครอบคลุมชัดเจนบัญญัติให้การกระทำใด ๆ อันเป็นการก่อให้เกิดความเสียหาย หรือความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม อันกระทำลงในสื่อสังคมออนไลน์เป็นการผิดกฎหมายแล้ว จึงน่าจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในสังคมได้ไม่มากนักน้อย ซึ่งการแก้ไขบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าวยังเป็นการสอดคล้องกับ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR)⁴ ข้อ 20 ซึ่งระบุอย่างชัดเจนว่า “การสนับสนุนให้เกิดความเกลียดชังในชาติ เผ่าพันธุ์ หรือศาสนา ซึ่งยั่วยุให้เกิดการเลือกปฏิบัติ การเป็นปฏิปักษ์ หรือการใช้ความรุนแรง เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมาย” และยังคงสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในหมวด 4 หน้าหนึ่งของปวงชนชาวไทย มาตรา 50 (6) ซึ่งบัญญัติว่า “เคารพและไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น และไม่กระทำการใดที่อาจก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคม” จะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้มีการวางกรอบในเรื่องดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทของประเทศ แต่เมื่อพิจารณากฎหมายลำดับรองลงมา เช่น ประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายในระดับพระราชบัญญัติ ก็ยังไม่ได้มีการบัญญัติความผิดที่เกี่ยวกับการกระทำใด ๆ ที่ก่อให้เกิดความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคมไว้โดยตรงเลย ซึ่งกฎหมายที่ใกล้เคียงที่ได้นำมาวิเคราะห์คือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 116 กฎหมายอาญาในเรื่องการหมิ่นประมาท และการหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา และพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ ซึ่งสามารถนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหรือบัญญัติเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้องได้ ทั้งนี้ หากแต่เพียงการบัญญัติกฎหมายให้เป็นความผิด แต่ไม่มีมาตรการอื่นที่เกี่ยวกับประกอบควบคู่กันกับมาตรการทางกฎหมาย ก็คงไม่สามารถแก้ไขปัญหาระยะยาวเรื่องความแตกแยกในสังคมได้อย่างยั่งยืน จึงต้องพิจารณามาตรการในส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมาประกอบกันด้วย

โดยสรุปแล้ว แนวทางการป้องกัน แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการกระทำในลักษณะของการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในประการที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งมีความแตกต่าง อาทิเช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศสภาพ ศาสนา หรือความเห็นที่แตกต่างทางการเมืองนั้น อาจจะแยกพิจารณาได้ในส่วนของมาตรการเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแยกออกเป็นทั้งในส่วนของมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการบัญญัติความผิดในลักษณะของการกำหนดกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มผู้เสียหาย ให้มีความชัดเจนมากขึ้น อีกทั้งการกำหนดโทษสำหรับความผิดดังกล่าว และในส่วนของการกำหนดมาตรการสำหรับสื่อสังคมออนไลน์ เช่น มาตรการในการนำเนื้อหาที่ละเมิดต่อกฎหมายนั้น ออกจากสื่อสังคมออนไลน์ ภายในระยะเวลาที่กำหนด เพราะแม้จะมีการกำหนดความผิด แต่หากมีการปล่อยให้เนื้อหาในแสดงความคิดเห็นลักษณะดังกล่าวแพร่กระจายในสื่อสังคมออนไลน์ โดยไม่มีการระงับหรือลบออก ก็อาจจะทำให้เนื้อหาถูกส่งต่อหรือมีการแพร่กระจายไปได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้มาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเช่น การให้ความรู้ในเรื่องดังกล่าว ก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เนื่องจากว่าแม้จะมีกฎหมายบัญญัติให้การกระทำดังกล่าวเป็นความผิดแล้ว แต่หากการแสดงความคิดเห็นในลักษณะดังกล่าว ยังปรากฏอยู่ในสื่อสังคมออนไลน์ และไม่มีการลบหรือระงับการเผยแพร่เนื้อหาดังกล่าว บุคคลทั่วไปซึ่งสามารถเข้าถึงเนื้อหานั้นๆ ได้การแก้ปัญหาคือความแตกแยกหรือเกลียดชังในสังคมก็คงไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง

⁴From (International Covenant on Civil and Political Rights : ICCPR). Retrieved from <http://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/international-human-rights-mechanism/ICCPR.php>

อีกทั้งในแง่มุมมองของกฎหมายที่เกี่ยวข้องของประเทศไทย ก็มีปัญหาในส่วนของความไม่ชัดเจนและครอบคลุมของกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในลักษณะดังกล่าว ซึ่งตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดฐานยุยงปลุกปั่น ตามมาตรา 116 จำกัดไว้เพียงแค่ว่าในส่วนของกรณีของความปั่นป่วน ความกระด้างกระเดื่อง ถึงขนาดที่จะก่อความไม่สงบขึ้นในราชอาณาจักรเท่านั้น

นอกจากนี้ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 และ 328 ในความผิดฐานหมิ่นประมาท ก็ยังไม่มีการบัญญัติครอบคลุมถึงกรณีกลุ่มผู้เสียหายที่อาจจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา สีผิว ที่แตกต่าง อันเป็นลักษณะประการสำคัญของการประทุษวาจา หรือ Hate Speech ซึ่งอาจจะเข้าลักษณะตามที่กำหนดในกฎหมายหรือกฎหมายของต่างประเทศบางประเทศที่มีการกำหนดโทษให้สูงขึ้นหากเป็นการกระทำที่เข้าลักษณะดังกล่าวซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกลุ่มบุคคลซึ่งมีคุณลักษณะบางประการร่วมกัน

ในส่วนของพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ลักษณะของกลุ่มบุคคลซึ่งตกเป็นผู้เสียหาย ยังไม่ครอบคลุม กลุ่มผู้เสียหายที่อาจจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ศาสนา สีผิว ที่แตกต่างอันเป็นลักษณะประการสำคัญของ Hate Speech นอกจากนี้พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ของประเทศไทยก็ยังมีกฎหมายหรือบทบัญญัติที่แตกต่างไปจากกฎหมายที่กำหนดไว้ในส่วนของความรับผิดชอบสำหรับเว็บไซต์ หรือสื่อสังคมออนไลน์ในบางกรณี ในเรื่องของบทกำหนดโทษ และระยะเวลาในการที่จะต้องนำเอาเนื้อหาที่ได้รับแจ้ง หรือมีลักษณะของการประทุษวาจาดังกล่าวออกไปจากการเผยแพร่ในเว็บไซต์ หรือสื่อสังคมออนไลน์นั้น ภายในช่วงระยะเวลาที่จำกัดตามกรอบกำหนด ซึ่งตามกฎหมายของประเทศเยอรมนี นั้น ได้กำหนดระยะเวลาให้มีการนำเนื้อหาที่ผิดกฎหมายออกจากสื่อสังคมออนไลน์ในเวลาอันรวดเร็ว ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายอื่นๆ ที่มีความเข้มงวดกว่า

นอกจากนี้ในส่วนของประเทศไทยเอง ยังไม่มีมาตรการในลักษณะที่เป็นความร่วมมือกันอย่างเป็นทางการในส่วนหนึ่งของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของ การออกกฎหมายการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การป้องกันการแก้ไขปัญหานั้นที่อาจเกิดขึ้นจากการประทุษวาจาในลักษณะดังกล่าวมานั้น เป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผลกว่าที่เป็นอยู่

ด้วยเหตุผลที่ว่า กฎหมายที่เหมาะสมเพียงอย่างเดียว อาจจะไม่เพียงพอในการที่จะป้องกัน แก้ไขปัญหาดังกล่าวได้ ความร่วมมือในระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว อีกทั้งในส่วนของมาตรการที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น การทำความตกลงกันระหว่างเว็บไซต์ แพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเก็บสถิติในเรื่องการประทุษวาจาอย่างเป็นระบบการให้ความรู้ ให้ประชาชนมีความตระหนักรู้ในการเลือกรับสาร และความเข้าใจในเรื่องขอบเขตของสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นที่ตนมี และผลกระทบที่อาจจะมีขึ้นต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่นก็ต้องพิจารณาประกอบกันไปในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้เป็นระบบ

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การกำหนดความผิดเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ในประการที่น่าจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น ในลักษณะของประทุษวาจา นั้น อาจจะไม่เพียงพอต่อการควบคุมหรือยับยั้งการส่งต่อหรือเผยแพร่เนื้อหาอันเป็นความผิดนั้น แต่ยังคงจะต้องมีมาตรการที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาในลักษณะ

ดังกล่าว ซึ่งก่อให้เกิดความแตกแยกในสังคมนั้น สามารถใช้ได้จริงและเห็นผลที่เป็นรูปธรรมผู้เขียนจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ประการแรก การแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวข้องให้มีความครอบคลุมถึงลักษณะของการกระทำความผิด

(1) ควรที่จะมีการพิจารณาแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ครอบคลุมในส่วนของบทกำหนดความผิดและบทกำหนดโทษของความผิดในลักษณะของการแสดงความคิดเห็นในการประการที่นำจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งมีความแตกต่างให้ครอบคลุมโดยการเพิ่มเติมบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญา โดยแก้ไขในลักษณะโดยเพิ่มเติมอนุมาตรา 4 ในมาตรา 116 ดังต่อไปนี้

มาตรา 116 ผู้ใดกระทำให้ปรากฏแก่ประชาชนด้วยวาจา หนังสือหรือวิธีอื่นใดอันมิใช่เป็นการกระทำภายในความมุ่งหมายแห่งรัฐธรรมนูญ หรือมิใช่เพื่อแสดงความคิดเห็นหรือติชมโดยสุจริต

(4) เพื่อให้เกิดความเสียหายหรือเกิดความแตกแยก หรือเกลียดชังทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ศาสนา เพศ รสนิยมทางเพศ ความพิการ หรือความเห็นแตกต่างทางการเมือง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ปี”

และตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2560 ควรมีการแก้ไขให้มีความชัดเจน และครอบคลุมมากขึ้น ผู้เขียนเห็นว่าควรมีการแก้ไข มาตรา 14 ของพระราชบัญญัติดังกล่าวโดยเพิ่มในส่วนของอนุมาตรา (6) ดังต่อไปนี้

มาตรา 14 ผู้ใดกระทำความผิดที่ระบุไว้ดังต่อไปนี้ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

(6) นำเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ ซึ่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ใดๆ โดยเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหาย หรือเพื่อให้เกิดความแตกเกลียดชังทางเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ สีผิว ศาสนา เพศ รสนิยมทางเพศ ความพิการ หรือความเห็นแตกต่างทางการเมือง” เป็นต้น

ซึ่งการบัญญัติการกระทำอันเป็นความผิดดังกล่าวในพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ฯ นี้เอง จะเป็นการช่วยเสริมในส่วนของลักษณะการกระทำความผิดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (ผ่านระบบคอมพิวเตอร์) ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ประการที่สอง ควรที่จะมีการพิจารณาแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดหน้าที่ ความรับผิดชอบ ของผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ให้มีความชัดเจน เช่น ในส่วนของโทษปรับ และในส่วนของระยะเวลาที่จะต้องนำเนื้อหาที่มีลักษณะของการแสดงความคิดเห็นดังกล่าวในประการที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้นออกไปจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยเร็วที่สุด โดยผู้เขียนมีข้อเสนอให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 15 ในวรรคที่สอง ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยมีข้อความดังต่อไปนี้

“ผู้ให้บริการผู้ใดจงใจสนับสนุนหรือยินยอมให้มีการกระทำความผิดตามวรรคแรกนั้นมีหน้าที่ที่จะต้องนำออกไปซึ่งเนื้อหา หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความผิดดังกล่าวภายในระยะเวลา 48 ชั่วโมง นับแต่ได้รับแจ้งจากผู้ใช้งาน”

ประการที่สอง มาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและต้องนำมาพิจารณาประกอบ

(1) ควรมีการเก็บข้อมูลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อประกอบกับการพิจารณาในส่วนของมาตรการ หรือแนวทางที่จะใช้ในการกำกับดูแลเนื้อหาที่เกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นผ่านสื่อสังคมออนไลน์

(2) ควรมีการพิจารณาถึงการทำความร่วมมือในระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำความเข้าใจกับผู้ให้บริการสื่อสังคมออนไลน์ในการที่จะลบเนื้อหาซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่น เช่น เฟซบุ๊ก หรือ ทวิตเตอร์ เป็นต้น

(3) ควรมีการพิจารณาโครงการให้ความรู้ แก่ผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์หรือผู้ให้บริการเว็บไซต์ สื่อสังคมออนไลน์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้มีความตระหนักรู้ในเรื่องที่เกี่ยวกับจริยธรรมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ในส่วนนี้จะเป็นมาตรการส่วนหนึ่งที่ป้องกันปัญหา หรือความเสี่ยงที่อาจจะกระทบคนในสังคมได้เป็นวงกว้าง จากการเผยแพร่ถ้อยคำ หรือข้อมูลที่เข้าลักษณะของการแสดงความคิดเห็นในประการที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้อื่นดังกล่าวมาแล้ว

นอกจากในเรื่องของกฎหมาย หรือกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น ในส่วนของกรกระทำความผิดที่มีมูลเหตุจูงใจมาจากความเกลียดชัง ซึ่งรวมถึงกรณีของการกระทำความผิดในลักษณะการแสดงความคิดเห็นในลักษณะของ Hate Speech นั้น ในประเทศไทยยังไม่มีกรเก็บสถิติและข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งกรจัดเก็บข้อมูลสถิติอย่างเป็นระบบนั้นจะมีความจำเป็นต่อความเข้าใจในสภาพทางสังคมที่ก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องดังกล่าวอีกทั้งมีส่วนสำคัญในการพิจารณากฎหมาย และแนวปฏิบัติเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในสังคม

เอกสารอ้างอิง

พิรงรอง รามสูตร. (2558). ประทศพวจากับโลกออนไลน์. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา (โครงการจัดพิมพ์คบไฟ).

วลิตธี สถิตวรพงศ์. (2560). “Google” เผย “สถิติ-ข้อมูล” น่าสนใจ ว่าด้วย “คนไทย” กับการใช้ “อินเทอร์เน็ต”. *มติชนสุดสัปดาห์*.

International Covenant on Civil and Political Rights: ICCPR. Retrieved from. <http://humanrights.mfa.go.th/th/humanrights/obligation/international-human-rights-mechanism/ICCPR.php>

Network Enforcement Act (Netzdurchsetzungsgesetz, NetzDG). Retrieved from. <http://germanlawarchive.iuscomp.org/?p=1245>